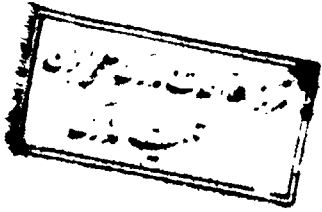

٢٢٢

۱۳۷۸ / ۲ / ۲

معاونت پژوهشی

وزارت فرهنگ و آموزش عالی

دانشگاه قم

دانشکده علوم انسانی

پایان نامه کارشناسی ارشد، حقوق جزا و جرم‌شناسی

موضوع

اصول جدید استرداد مجرمین

استاد راهنما

آقای دکتر محمود آخوندی

استاد مشاور

آقای دکتر جعفر کوشا

نگارش

اکبر حبیبی قراخیلی

تکثیر از واحد انتشارات

پاییز ۱۳۷۷

۲۵۲۲۰

220012

هدیه به

پیشگاه مقدس

حضرت بقیة الله الاعظم (روحی و ارواح العالمین له الفدا)

و تقدیم به پدر و مادر عزیزم که همواره در ادامه تحصیل مشوق
و همراهم بودند.

تشکر و قدردانی

«من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخاق»

بر خود واجب می‌دانم از زحمات اساتید ارجمند، راهنما و مشاور آقایان دکتر محمود آخوندی اصل و دکتر جعفر کوشاکه اینجانب را در تدوین این پایان نامه بسیار یاری نمودند، صمیمانه تشکر و قدردانی می‌نمایم.

هم چنین از زحمات بی‌دریغ و صمیمانه کارمندان دانشگاه قم علی‌الخصوص جناب آقای احمد گائینی کمال تشکر و سپاس را دارم.

چکیده

در اجرای اصل استرداد مجرمین شرایطی از لحاظ ماهوی و شکلی لازم است؛ از لحاظ ماهوی ماهیت جرم و اینکه چه جرایمی قابل استرداد است و چه جرائمی غیر قابل استرداد، بررسی می‌شود که امروزه در اصول جدید استرداد مجرمین تلاش می‌شود که دایره جرایم غیر قابل استرداد محدود شود مثلاً تبعه یا مجرمین سیاسی یا نظامی را تسلیم نمایند.

دیگر از لحاظ صلاحیت دولت تقاضا کننده است که این دولت باید ذی نفع باشد. از لحاظ شکلی هم فرستادن تقاضانامه و منضمات آن ضروری است. پس از دریافت تقاضا نامه در مواردی شخص بازداشت می‌شود و حتی در مواردی ضروری و فوری قبل از دریافت تقاضانامه این بازداشت فوری صورت می‌گیرد پس از تسلیم متهم کشور متقاضی اختیار کامل در محاکمه و مجازات ندارد که البته استثنائاتی وجود دارد و در اصول جدید پیشنهاد می‌شود این اصل مورد تجدید نظر شود.

هم چنین امروزه در اصول جدید پیشنهاد می‌شود که جنبه قضائی استرداد بر جنبه سیاسی غالب شود.

و در کشورها با وجود تعارض قوانین جزائی در انعقاد معاهدات استرداد انعطاف نشان دهند و چنانچه استرداد به منظور اجرای حکم مجازات باشد؛ بجای استرداد پیشنهاد می‌شود، حکم مجازات در همان کشور متقاضی عنه اجرا شود.

و چنانچه استرداد به منظور تعقیب باشد در روند استرداد تسریع شود.

کلید واژه‌ها:

استرداد - معاهدات استرداد - شرط معامله متقابل - صلاحیت - انتر پول - شرایط ماهوی - تسلیم تبعه - امر مختومه کیفری - مرور زمان - تعدد تقاضا با بازداشت فوری - تعویق استرداد - اصل تخصیص - محدودیت تعقیب - بطلان استرداد

فهرست مطالب

صفحه	عناوین
و	مقدمه
و	الف) اهمیت موضوع
ح	ب) موانع و مشکلات
ط	ج) روش تحقیق
ط	د) معرفی مباحث

فصل اوّل: کلیات

۲	مبحث اوّل: مفهوم و ویژگیهای استرداد مجرمین
۲	گفتار اوّل: مفهوم استرداد
۴	گفتار دوّم: ویژگیهای استرداد
۷	مبحث دوم: مبناء استرداد
۷	گفتار اوّل: معاهدات موجود بین دولتها
۱۳	گفتار دوّم: قوانین داخلی کشورها
۱۸	گفتار سوم: اصول کلی حقوقی
۱۹	گفتار چهارم: عرف و عادات بین المللی
۲۱	گفتار پنجم: معامله متقابله

۲۳	مبحث سوم: سابقه تاریخی
۲۹	مبحث چهارم: فوائد استرداد مجرمین
۲۹	گفتار اول: فوائد استرداد نسبت به کشور متقاضی
۳۱	گفتار دوم: فوائد استرداد نسبت به کشور متقاضی عنه
۳۳	مبحث پنجم: صلاحیت
۳۳	گفتار اول: روش صلاحیت سرزمینی
۳۴	گفتار دوم: روش صلاحیت شخصی
۳۷	گفتار سوم: روش صلاحیت جهانی
۳۸	مبحث ششم: اختلاف در صلاحیت
۳۸	گفتار اول: جرایم سرحدی
۴۰	گفتار دوم: جرایم ارتكابی در دریاها و کشتی
۴۳	گفتار سوم: جرایم ارتكابی در هواپیما
۴۵	مبحث هفتم: همکاریهای پلیسی و پیدایش سازمان پلیس جنایی بین المللی (انترپول)
۴۶	گفتار اول: تاریخچه پیدایش
۴۸	گفتار دوم: اهداف و اصول پلیس بین الملل
۵۱	گفتار سوم: پلیس بین الملل و موضوع استرداد مجرمین
۵۶	نتیجه فصل اول

فصل دوم: شرایط استرداد مجرمین

۶۰	مبحث اول: شرایط ماهوی
۶۰	گفتار اول: جرایم قابل استرداد

- الف) روش تشخیص جرائمی که مجرمین آنها قابل استردادند ۶۲
- ۱) روش احصاء جرایم ۶۳
- ۲) روش تشخیص بر حسب اهمیت مجازات ۶۳
- گفتار دوم: استرداد و شروع بجرم و تکرار و تعدد و معاونت در جرم ۷۳
- الف) استرداد و شروع بجرم ۷۳
- ب) استرداد و تکرار جرم ۷۴
- ج) استرداد و معاونت در جرم ۷۵
- د) استرداد و تعدد جرم ۷۷
- گفتار سوم: موارد عدم اعمال اصل استرداد مجرمین ۷۹
- الف) وضعیت تسلیم تبعه ۸۱
- ب) امر مختومه کیفری ۸۴
- ج) مرور زمان ۸۷
- د) جرایم کم اهمیت ۹۱
- ز) شکایت شاکی خصوصی در جرائمی که فقط جنبه خصوصی دارند ۹۳
- ر) وضعیت جرایم نظامی در اصول جدید استرداد مجرمین ۹۵
- و) مجازاتهای ترزیلی و اعلام ۹۸
- د) خود کشور متنازی عنه صلاحیت رسیدگی داشته باشد ۹۹
- گفتار چهارم: صلاحیت دولت تقاضاکننده ۱۰۰
- الف) دولت متنازی ۱۰۰
- ب) تعدد تقاضا ۱۰۱

- گفتار پنجم: بررسی جرم سیاسی و مسأله استرداد مجرمین ۱۰۵
- الف) تعریف جرم سیاسی ۱۰۵
- ب) ضابطه تشخیص جرم سیاسی با جرم عادی ۱۰۶
- ج) انواع جرایم دارای آثار سیاسی ۱۰۸
- ۱- جرم مرکب (مختلط) ۱۰۹
- ۲- جرم مرتبط (متصل) ۱۰۹
- ۳- جرم اجتماعی ۱۱۰
- د) بررسی وضعیت جرم سیاسی و استرداد مجرمین ۱۱۰
- مبحث دوم: شرایط شکلی استرداد ۱۱۶
- گفتار اول: لزوم تقاضانامه و منضمات آن ۱۱۷
- گفتار دوم: روشهای بررسی تقاضا ۱۱۹
- الف) روش اداری - سیاسی ۱۱۹
- ب) روش قضائی ۱۲۰
- گفتار سوم: تشریفات استرداد در ایران ۱۲۳
- الف) لزوم تقاضانامه استرداد ۱۲۳
- ب) اطلاعات تکمیلی ۱۲۵
- ج) بازداشت جهت استرداد ۱۲۵
- د) بازداشت فوری ۱۲۶
- ز) رسیدگی در دادگاه ۱۲۸
- را تعویق استرداد ۱۲۹

- گنتار چهارم: جواز عبور شخص مورد استرداد ۱۳۱
- گنتار پنجم: استرداد ارادی ۱۳۳
- نتیجه فصل دوم ۱۳۶

فصل سوم: آثار استرداد:

- مبحث اول: محدودیت تعقیب جزائی شخص مسترد شده ۱۴۲
- گنتار اول: اصل محدودکننده استرداد ۱۴۲
- الف) تعیین مفهوم قضایی ۱۴۴
- ب) تغییر وصف عنوان اتهام ۱۴۶
- ج) رسیدگی غیابی ۱۴۸
- گنتار دوم: عدم تسلیم مقصر به دولت ثالث توسط دولت متقاضی ۱۴۹
- گنتار سوم: استثنائات عدم تسلیم شخص مسترد شده به دولت ثالث ۱۵۱
- مبحث دوم: موارد بطلان استرداد ۱۵۲
- مبحث سوم: استرداد مجدد ۱۵۵
- نتیجه فصل سوم ۱۵۷
- نتیجه گیری کلی ۱۵۷
- پیشنهادهات ۱۶۵
- الف) مردم تحول و تغییر قانون راجع به استرداد مجرمین ۱۶۵
- ب) مردم تشکیل دادگاه جزای بین المللی ۱۶۵
- فهرست منابع ۱۶۸

مقدمه

الف) اهمیت موضوع

یکی از اصول مهم و اساسی که در حقوق جزا بحث می‌شود و تقریباً در تمام کشورهای متسلسل جینان مورد قبول واقع شده «اصل سرزمینی بودن قوانین جزائی است» طبق این قاعده قوانین جزائی فقط در داخل قلمرو یک کشور قابلیت اجرایی دارد و نسبت به افرادی که در خارج از قلمرو آن اقامت دارند اجرا نمی‌شود چراکه با حاکمیت کشورها تعارض پیدا میکند و قدرت حاکمیت هر دولت مستقلى محدود و محصور است به قلمرو آن کشور و هیچ کشوری نمی‌تواند در قلمرو کشور دیگر دخالت نماید.

هم چنین قانون اصولاً برای برقراری نظم و امنیت و ایجاد آرامش در کشور وضع می‌شود، حفظ نظم و امنیت و برقراری آرامش در داخل هر کشوری از وظایف انحصاری دولت حاکم است که با کینتر متخلنین از مقررات و قوانین کینتری، در واقع از حق حاکمیت خود دفاع کند، بنابراین قوانین کینتری هر جرمی در محل وقوع آن قابل تعقیب و محاکمه و مجازات است و کشور محل سکونت علی‌الاصول حق و صلاحیت رسیدگی به جرم ارتکابی و مجازات چنین جرمی را ندارد و اصل حاکمیت دولتها ایجاب می‌کند که هر دولت در مورد تعقیب یا عدم تعقیب جرائمی که در قلمرو همان دولت اتفاق افتاده تصمیم بگیرد.

با توجه به این اصول و با توجه به توسعه علوم و تکنولوژی و توسعه وسائط نقلیه

سریع‌السير و مدرن که از ویژگیهای قرن حاضر است و منجر به درهم شکستن فواصل و مسافتیهای طولانی بین کشورها و اجتماعات بشری گردیده، این فرصت را به مجرمین می‌دهد که برای خارج شدن از چنگال عدالت و فرار از قانون و مجازات که یک امر طبیعی و بدیهی است به آسانی و در مدت زمان خیلی کوتاه از کشوری به کشور دیگر فرار نموده تا از مجازات در امان بمانند در این شرایط مجرمین از آزادی عمل خود استفاده کرده و مرتکب جرائمی می‌شوند و بدون ترس از انتقام به سرزمین دیگر پناه می‌برند، در آنجا نیز مرتکب جرائمی گشته آن سرزمین را ترک و به سرزمین دیگر پناه می‌برند و چون بدین وسیله از مجازات و اجرای قانون در امان می‌مانند روز به روز بر عده جنایتکاران افزوده می‌شود و نظم و آرامش جامعه متزلزل شده و اضطراب و وحشت بر جوامع بشری سایه می‌افکند لذا با توجه به این اصل که هیچ مجرمی نباید بدون مجازات بماند و اصل لزوم اجرای عدالت و تأمین امنیت و نظم لزوم همکاری قضایی بین المللی و اشتراک مساعی کشورها را جهت خنثی نمودن عمل تبهکاران و مبارزه همه جانبه با مجرمین بین المللی و سازمان یافته که خطری جدی برای جوامع بشری به شمار می‌آیند و نظم و امنیت و آرامش جوامع انسانی را در معرض خطر قرار می‌دهند، احساس می‌شود در نتیجه دولت‌ها را بر آن داشت برای مبارزه با این تبهکاران حرفه‌ای و بدون مرز و سازمانهای جنایت پیشه بین المللی ایستادگی نمایند و با اشتراک مساعی و همکاریهای متقابل دو جانبه و چند جانبه این مجرمین را تحویل قانون و مجازات نمایند.

از جمله این همکاریهای بین المللی ایجاد و تأسیس سازمان پلیس بین المللی جنایی (international criminal police commission) در سال ۱۹۲۳ میلادی است که اهدافی را از جمله تأمین و رادانداری کمک‌های متقابل پلیس جنایی در بالاترین حد ممکن و در محدوده قوانین داخلی هر کشور و با رعایت مفاد اعلامیه جهانی حقوق بشر تأسیس و توسعه مؤسساتی

ک. فعالیت آئین در جلوگیری و پیشگیری جرمه عمومی به طور موثر و تحقیق و مطالعه در مورد نحوه کشف جرمه و تعقیب مجرمه و جمع آوری دلایل و مدارک و جلوگیری از فرار مجرمین و پیشگیری از جرایم بین المللی و تعقیب و دستگیری این مجرمین، دنبال می‌کند.

از دیگر همکاریهای بین المللی و قضایی و اشتراک مساعی در مبارزه و تعقیب مجرمین انعقاد معاهدات دو جانبه یا چند جانبه بین کشورها در زمینه استرداد مجرمین می‌باشد، هم چنین بسیاری از کشورها از جمله ایران در قوانین داخلی خود نیز مقرراتی را در زمینه استرداد مجرمین وضع کرده‌اند. که در صورت فقدان معاهدات استرداد بر اساس عمل متقابل عمل می‌نمایند.

بنابراین استرداد مجرمین را می‌توان یک اقدام دو جانبه و یا چند جانبه بین کشورها برای تعقیب یا اجرای مجازات به منظور برقرار نظم و آرامش جوامع دانست.

ب) موانع و مشکلات

بنابراین با توجه به اینکه اصل استرداد مجرمین یک اصل ضروری و مبتنی بر عدالت است و پرداختن به آن از ضروریات عصر کنونی است و با عنایت به اینکه معاهدات (استرداد مجرمین) دو جانبه یا چند جانبه بین کشورها رو به افزون است، و کشورها در این معاهدات جدید اصول و قواعد و شرایط تازه و جدیدی را نسبت به معاهدات قبلی می‌گنجانند، چراکه همواره مجرمین به منظور رهائی از چنگال عدالت و قانون از شیوه‌ها و طرق مختلفی استفاده می‌کنند، لذا همواره کشورها ناگزیر هستند که هر چند سال یکبار قوانین و قواعدی را که متناسب با اوضاع و احوال قضیه هست وضع و یا تجدیدنظر نمایند.

با توجه به مطالب معنونه و با عنایت به اینکه در مورد این اصول جدید استرداد و گرایشات کشورها در تغییر اصول و قواعد حاکم بر استرداد، پایان‌نامه یا کتابی در سالهای اخیر

نوشته نشده که این موارد را مورد شناسایی قرار دهد، انگیزه مطالعه، بررسی و شناسایی همه جانبه این قواعد و اصول جدید در مورد استرداد ایجاد شد و احساس شد که نگارش و بررسی این مهم بعنوان پایان نامه دانشجویی در جهت شناسایی و بررسی آن آغاز گردد.

ج) روش تحقیق

روشی که در نوشتن پایان نامه از آن استفاده کردم از روش تحقیق کتابخانه‌ای بوده، ابتدا با مراجعه به کتابخانه‌های چند دانشگاه و بررسی کتب - مقالات مطبوعات و قوانین و معاهدات و رفتن به چند مؤسسه از جمله وزارت امور خارجه برای دست‌یابی به معاهدات جدید، منابع مورد نظر را پیدا کردم و سعی نمودم که در این پایان‌نامه با توجه به موضوع آن یک بررسی مقایسه‌ای و تطبیقی میان قوانین داخلی گذشته و معاهدات گذشته که راجع به استرداد مجرمین بوده و معاهدات جدید داشته باشم تا ضمن بررسی و تجزیه و تحلیل مفاد آنها نکات مشترک مخصوصاً اصول و قواعدی که در معاهدات جدید گنجانیده شده را مورد شناسایی و بررسی قرار گیرد.

د) معرفی مباحث

پایان‌نامه در سه فصل ارائه شده و هر فصل از چندین مبحث و گفتار تشکیل شده. در فصل اول به کلیات پرداخته شده تا ضمن بررسی و آشنایی با مفهوم و ویژگیهای استرداد مجرمین و سابقه تاریخی و مبنای استرداد از صلاحیت‌ها (شخصی - سرزمینی - جهانی - جرائم سرحدی و اختلاف در صلاحیت و همکاریهای بین‌المللی و پیدایش پلیس بین‌المللی بحث شده در فصل دوم به شرایط (ماهوی و شرایط شکلی) استرداد پرداخته شده تا بررسی شود که چه جرایمی قابل

استردادند و چه جرائمی غیرقابل استردادند آیا **جرائم مشمول** مرور زمان و جرایمی که از اعتبار قضیه مختومه کیفری برخوردارند یا جرائم کم اهمیت یا جرائم نظامی یا تبعه یا مجرمین سیاسی آیا امروزه قابل استردادند یا خیر

هم چنین در مبحث دوم که به شرایط شکلی پرداخته شده به روشهای بررسی تقاضا - تشریفات استرداد در ایران - موارد بازداشت فوری، تعویق استرداد و استرداد موقت بحث می شود. و فصل سوم به آثار استرداد پرداخته شده از جمله محدودیت تعقیب جزائی شخص مسترد شده - اصل محدودکننده استرداد، عدم تسلیم به شخص مسترد شده به کشور ثالث بدون رضایت کشور تحویل دهنده و استثنائات وارده بر آن و موارد بطلان استرداد و استرداد مجدد مورد بررسی قرار می گیرد.